Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
LAILE MEDINE
od 20. lipnja 2024.[1]

Predmet C-197/23

S. S. A.
protiv
C. sp. z o.o.,
uz sudjelovanje:
Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi, Poljska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Vladavina prava – Članak 19. stavak 1. UEU-a – Pravni lijekovi – Učinkovita sudska zaštita – Zakonom prethodno uspostavljeni neovisni i nepristrani sud – Načelo ‚unutarnje' neovisnosti sudaca – Nacionalna pravila o nasumičnoj dodjeli predmetâ sucima – Izmjena sastava suda – Očita povreda nacionalnih pravila – Odredbe kojima se drugostupanjskom sudu zabranjuje proglašavanje nevaljanosti prvostupanjskog postupka"

1. Ovim zahtjevom za prethodnu odluku Sąda Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi, Poljska)[2] traži se tumačenje članka 2., članka 6. stavaka 1. i 3. te članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Tužbu u glavnom postupku podnio je S. S. A. (u daljnjem tekstu: društvo S) protiv društva C. sp. z o.o. (u daljnjem tekstu: društvo C) u vezi s okvirnim sporazumom o trgovini.

2. U ovom se predmetu u biti postavljaju dva pitanja. Kao prvo, od Suda se traži da odluči je li nepravilna preraspodjela određenog predmeta sucu izvjestitelju u nacionalnom postupku obuhvaćena područjem primjene članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. Drugim riječima, može li se tom nepravilnom preraspodjelom negativno utjecati na predodžbu da su sudovi neovisni i nepristrani, osobito u slučaju u kojem ta nepravilna preraspodjela (i) predstavlja očitu povredu relevantnih nacionalnih pravila i (ii) u kojem drugostupanjski sud tu nepravilnu preraspodjelu ne može preispitivati po žalbi jer se nacionalnim odredbama izričito zabranjuje takav pravni lijek? Drugo, povezano, pitanje jest predstavlja li takva nepravilnost, osobito u kombinaciji s nepostojanjem sudskog nadzora ili pravnog lijeka, povredu zahtjeva učinkovite sudske zaštite pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom; riječ je o pitanju može li svaka nepravilnost u preraspodjeli predmeta sucu izvjestitelju kod pojedinaca pobuditi sumnju u neovisnost i nepristranost suca kojem je predmet preraspodijeljen.

[1] Izvorni jezik: engleski

[2] Odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku donesena je 28. travnja 2022., ali je podnesena tajništvu Suda 24. ožujka 2023.

I. Pravni okvir

A. Zakonik o građanskom postupku

3. Člankom 47. stavkom 1. Zakonika o građanskom postupku [3] predviđa se da „u prvom stupnju, o predmetima odlučuje sud u sastavu suca pojedinca, osim ako posebnom odredbom nije drukčije određeno”.

4. U skladu s člankom 379. stavkom 4. tog zakonika, „postupak je nevaljan ako je sastav suda pred kojim se vodi postupak protivan zakonskim odredbama ili ako se predmet rješavao pred sucem koji je izuzet na temelju samog zakona.”

5. Člankom 386. stavkom 2. Zakonika o građanskom postupku predviđa se da „kada se postupak proglasi nevaljanim, drugostupanjski sud ukida pobijanu presudu, poništava postupak u dijelu u kojem je nevaljan i predmet vraća prvostupanjskom sudu”.

B. Zakon o redovnim sudovima

6. U članku 45. Zakona o redovnim sudovima [4] navodi se sljedeće:

„1. Suca ili sudskog savjetnika u obavljanju njegovih dužnosti može zamijeniti sudac ili sudski savjetnik istog suda ili sudac imenovan u skladu s člankom 77. stavcima 1. ili 8.

2. Zamjena iz stavka 1. može se temeljiti na mjeri predsjednika odjela ili predsjednika suda, može se provesti na zahtjev suca ili sudskog savjetnika ili po službenoj dužnosti, kako bi se osiguralo pravilno odvijanje postupka.”

7. U skladu s člankom 47.a stavkom 1. Zakona o redovnim sudovima, „predmeti se nasumično dodjeljuju sucima i sudskim savjetnicima u skladu s posebnim kategorijama predmeta, uz iznimku dodjele predmetâ dežurnom sucu”.

8. Člankom 47.b tog zakona predviđa se:

„1. Sastav suda moguće je promijeniti samo ako sud predmet ne može rješavati niti o njemu odlučivati u svojem trenutačnom sastavu ili ako za to postoji trajna prepreka. Odredbe članka 47.a primjenjuju se *mutatis mutandis*.

2. Ako je potrebno poduzeti mjere u predmetu, konkretno ako je to propisano posebnim odredbama ili opravdano pravilnim vođenjem postupka, i ako sastav suda kojem je predmet dodijeljen to ne može učiniti, mjere se poduzimaju u sastavu određenom u skladu s planom zamjena, a ako mjere nisu obuhvaćene planom zamjena, u sastavu određenom u skladu s člankom 47.a.

[3] Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Zakon od 17. studenoga 1964. o Zakoniku o građanskom postupku, pročišćeni tekst, Dz. U. iz 2021., stavka 1805., kako je izmijenjena) (u daljnjem tekstu: Zakonik o građanskom postupku)

[4] Ustawa z 27 listopada 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Zakon o organizaciji redovnih sudova od 27. srpnja 2001., pročišćeni tekst, Dz. U. iz 2020., stavka 2072., u daljnjem tekstu: Zakon o redovnim sudovima), kako je izmijenjen Ustawom o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw z 20 grudnia 2019 r. (Zakon o izmjenama Zakona o organizaciji redovnih sudova, Zakona o Vrhovnom sudu i određenih drugih zakona od 20. prosinca 2019., Dz. U. iz 2020., stavka 190.) (u daljnjem tekstu: Zakon od 20. prosinca 2019.).

3. Odluke u slučajevima iz stavaka 1. i 2. donosi predsjednik suda ili sudac kojeg je on ovlastio.”

9. Zakonom od 20. prosinca 2019. članku 55. Zakona o redovnim sudovima dodan je stavak 4. koji glasi:

„Suci mogu odlučivati u svim predmetima u mjestu u kojem su raspoređeni, ali i na drugim sudovima u slučajevima predviđenima zakonom (nadležnost suca). Odredbe koje se odnose na dodjelu predmetâ te imenovanje i izmjenu sastava suda ne ograničavaju nadležnost suca i ne mogu služiti kao osnova za utvrđivanje da je sastav suda protivan zakonu, da je sud nepravilno sastavljen ili da je osoba koja nije ovlaštena ili nadležna za odlučivanje dio tog suda.”

10. U skladu s člankom 8. Zakona od 20. prosinca 2019., članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima primjenjuje se i na postupke koji su pokrenuti ili okončani prije stupanja na snagu Zakona od 20. prosinca 2019.”

C. Poslovnik iz 2015.

11. Člankom 43. stavkom 1. Poslovnika iz 2015.[5] predviđeno je da se „predmeti dodjeljuju sucima izvjestiteljima (sucima i sudskim savjetnicima) nasumično, u skladu s utvrđenom raspodjelom aktivnosti, informatičkim alatom (u daljnjem tekstu: sustav LPS[6]) na temelju nasumične dodjele brojeva, odvojeno za svaki registar, popis ili drugi uređaj za registraciju, osim ako se odredbama ove Uredbe ne predviđaju druga pravila o dodjeli. […]”

12. Na temelju članka 52.b tog poslovnika:

„1. U tablici zamjena navedeni su zamjenici (suci, sudski savjetnici i suci porotnici) za svaki radni dan.

2. U tablici dežurstava navedeni su dežurni suci i sudski savjetnici za svaki dan.

3. U tablicama zamjena i dežurstava određuje se broj zamjenskih i dežurnih [sudaca i sudskih savjetnika] prema razdoblju, odjelu ili vrsti predmeta dodijeljenih zamjenskim i dežurnim [sucima i sudskim savjetnicima] te redoslijed zamjena, kao i predmeti dodijeljeni dežurnim [sucima i sudskim savjetnicima] u slučajevima u kojima je više zamjenskih i dežurnih [sudaca i sudskih savjetnika].”

13. Člankom 52.c Poslovnika iz 2015. predviđa se:

„1. U slučaju odsutnosti suca izvjestitelja na ročištu, predsjednik odjela otkazat će ročište ako je o tome moguće obavijestiti zainteresirane osobe, osim u slučaju da pravilno odvijanje postupka jasno zahtijeva održavanje ročišta.

2. Predmet u kojem ročište nije otkazano vodi zamjenski sudac koji je predviđen planom zamjene za dan o kojemu je riječ. Ako se zamjenik nije mogao na odgovarajući način pripremiti ili ako njegovo ispitivanje predmeta zahtijeva ponovno otvaranje znatnog dijela postupka, predsjednik odjela naložit će otkazivanje ročišta. […]

[5] Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. Regul urzędowania sądów powszechnych (Uredba ministra pravosuđa od 23. prosinca 2015. o pravilima o funkcioniranju redovnih sudova) (Dz. U. iz 2015., stavka 2316., u daljnjem tekstu: Poslovnik iz 2015.)

[6] *System Losowego Przydziału Spraw* (sustav nasumične dodjele predmeta sucima)

[…]

4. Zamjenski sudac ovlašten je sebi dodijeliti predmet koji se ispituje na temelju stavka 2. U tom slučaju, IT alat će mu dodijeliti jedan slučaj manje u istoj kategoriji

[…]”.

II. Sažeti prikaz činjenica i glavnog postupka te prethodna pitanja

14. Društvo S je 27. travnja 2018. podnijelo tužbu u trgovačkom predmetu Sądu Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u W., Poljska). Društvo S djeluje kao primatelj tražbine u odnosu na društvo C koje posluje u sektoru trgovine na malo. Društvo S zahtijeva da se društvu C izda nalog za plaćanje iznosa od 4 572 648 poljskih zlota (PLN) (oko 1 045 000 eura), koji odgovara gotovinskim premijama na promet ostvaren tijekom određenog financijskog razdoblja (dospjela nepodmirena marža), koje je to društvo primilo u okviru okvirnog sporazuma sklopljenog s ustupiteljem. Prema mišljenju društva S, naplata tih premija bila je protivna nacionalnom pravu tržišnog natjecanja.

15. Predmet je dodijeljen 16. trgovačkom odjelu tog suda te je softverskim sustavom za nasumičnu dodjelu predmeta dodijeljen sutkinji E. T., potpredsjednici tog odjela, kao sudcu pojedincu.

16. Međutim, 25. ožujka 2019., na dan ročišta, s obzirom na to da je sutkinja E. T. bila odsutna na vlastiti zahtjev, predsjednik 16. trgovačkog odjela odredio je da će J. K., sudac koji je tog dana bio dežuran, održati ročište te je stoga predmet dodijeljen njemu.

17. Presudom od 16. rujna 2019., koju je donio J. K., sudac pojedinac Sąda Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi), odbijen je zahtjev društva S.

18. Potonji je 27. listopada 2019. podnio žalbu Sądu Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi, Poljska), odnosno sudu koji je uputio zahtjev.

19. U okviru te žalbe, društvo S tvrdi da je postupak pred prvostupanjskim sudom nevaljan na temelju članka 379. stavka 4. Zakonika o građanskom postupku, s obzirom na to da je sastav tog suda protivan pravu jer je njime povrijeđeno načelo stalnog sastava suda, zato što je o predmetu odlučio sudac J. K. umjesto sutkinje izvjestiteljice E. T., koja je nasumično odabrana pomoću sustava LPS.

20. Nakon što je poduzeo znatne mjere ispitivanja i provjera u odnosu na prvostupanjski sud[7], kako bi proveo nadzor nad zakonitošću postupka pred tim sudom, sud koji je uputio zahtjev utvrđuje da izmjena sastava prvostupanjskog suda, pri čemu je o predmetu odlučivao sudac J. K. umjesto prvotno imenovane sutkinje izvjestiteljice E. T., predstavlja „očitu povredu” odredbi nacionalnog prava koje se odnose na dodjelu predmetâ i imenovanje i izmjenu sastavâ suda, odnosno članka 47.b stavka 1. Zakona o redovnim sudovima u vezi s člankom 52.c stavkom 4. Poslovnika iz 2015. Također ističe da nisu ispunjene sve potrebne formalnosti u vezi s takvom zamjenom, sumnjajući da je prvostupanjski sud izmijenio određene dokumente kako bi pokušao *a posteriori* otkloniti te nepravilnosti.

[7] Čak 36 točaka odluke kojom se upućuje prethodno pitanje posvećeno je mjerama izvođenja dokaza i provjerama (vidjeti točke 21. do 56. te odluke).

21. Sud koji je uputio zahtjev navodi da mu nije poznat razlog za tu zamjenu, koju smatra nepravilnom i namjernom, pri čemu ističe da primjena takvog postupka može dovesti do prijenosa relativno velikog broja predmeta s jednog suca na drugog.

22. Također ističe da se, teoretski, ne može isključiti to da se sastav suda koji obuhvaća suca pojedinca namjerno mijenja u osjetljivim predmetima. To može biti slučaj kada sudac koji je prvotno nasumično odabran u sustavu LPS odredi raspravu na dan kada će biti odsutan na vlastiti zahtjev i kada se činjenica njegove odsutnosti koristi kako bi tog suca zamijenio sudac koji se taj dan nalazi na popisu dežurnih sudaca i čije ime može biti unaprijed poznato.

23. U konačnici sud koji je uputio zahtjev navodi odluke Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud, Poljska) u skladu s kojima sastav sudskog vijeća kojim se krše odredbe nacionalnog prava o dodjeli predmetâ te imenovanju i izmjeni sastava sudskih vijeća može predstavljati razlog za proglašenje postupka nevaljanim u smislu članka 379. stavka 4. Zakonika o građanskom postupku.

24. Ističe međutim da je svaki nadzor u tom pogledu u okviru žalbe zabranjen nakon uvođenja članka 55. stavka 4. Zakona o redovnim sudovima.

25. U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 2., članak 6. stavke 1. i 3. te članak 19. stavak 1. drugi podstavak Ugovora o Europskoj uniji u vezi s člankom 47. [Povelje] tumačiti na način da neovisni, nepristrani i zakonom prethodno ustanovljeni sud koji osigurava učinkovitu pravnu zaštitu nije prvostupanjski sud države članice Europske unije [*omissis*] u čijem sastavu zasjeda sudac pojedinac tog suda koji je određen za odlučivanje u predmetu uslijed teške povrede nacionalnih odredbi koje se odnose na dodjelu predmeta kao i na određivanje i izmjenu sastava suda?

2. Treba li članak 2., članak 6. stavke 1. i 3., članak 19. stavak 1. drugi podstavak [UEU-a] u vezi s člankom 47. [Povelje] o temeljnim pravima tumačiti na način da im se protivi primjena odredbi nacionalnog prava, kao što je članak 55. stavak 4. druga rečenica [Zakona o redovnim sudovima] u vezi s člankom 8. [Zakona od 20. prosinca 2019.] u dijelu u kojem se njima zabranjuje drugostupanjskom sudu da [*omissis*] utvrdi ništavost postupka pred nacionalnim prvostupanjskim sudom u predmetu koji je pokrenut pred tim sudom zbog toga što se sastav suda protivi zakonu, sud je u neodgovarajućem sastavu ili je u odlučivanju sudjelovala osoba koja nije ovlaštena ili nadležna, kao pravnu sankciju kojom se osigurava djelotvorna pravna zaštita u slučaju određivanja suca za odlučivanje u predmetu uslijed teške povrede nacionalnih odredbi koje se odnose na dodjelu predmeta kao i na određivanje i izmjenu sastava suda?”

III. Postupak pred Sudom

26. Pisana očitovanja podnijeli su društvo C (tuženik iz glavnog postupka), Prokurator Prokuratury Regionalnej w Warszawie (državni odvjetnik Regionalnog državnog odvjetništva u Varšavi, Poljska; u daljnjem tekstu: regionalni državni odvjetnik), poljska vlada i Europska komisija. Rasprava na kojoj su sve prethodno navedene stranke, osim regionalnog državnog odvjetnika, bile prisutne po zastupnicima održana je 7. ožujka 2024.

IV. Ocjena

A. Nadležnost Suda i dopuštenost prethodnih pitanja

27. Društvo C i regionalni državni odvjetnik ističu različite argumente u tom pogledu [8].

28. Kao prvo, društvo C i regionalni državni odvjetnik u bitnome tvrde da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten jer se njime traži tumačenje nacionalnog prava, a da veza s pravom Unije nije dovoljno jasna.

29. Međutim, dovoljno je podsjetiti na sudsku praksu Suda prema kojoj je „cilj članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a njegova primjena na sva nacionalna tijela koja kao sudovi mogu odlučivati o pitanjima koja se odnose na primjenu ili tumačenje prava Unije i koja su stoga područja obuhvaćena tim pravom” [9]. Nesporno je da je to ovdje slučaj. Prvostupanjski sud (pravilnost čijeg sastava se dovodi u pitanje) i drugostupanjski sud (koji je sud koji je uputio zahtjev i čije su ovlasti nadzora te nepravilnosti zabranjene, ili opozvane, nacionalnim pravom) mogu biti pozvani da odluče o pitanjima koja se odnose na primjenu ili tumačenje prava Unije. Stoga moraju ispunjavati zahtjeve učinkovite sudske zaštite.

30. Kao drugo, regionalni državni odvjetnik ističe da se zahtjev za prethodnu odluku odnosi na pravila organizacije pravosudnog sustava pojedine države članice, koja su, kao i svako pitanje koje se odnosi na organizaciju i djelovanje državnih tijela, u isključivoj nadležnosti te države.

31. Ta se tvrdnja može odbaciti na temelju ustaljene sudske prakse. Naime, „iako organizacija pravosuđa u državama članicama zaista jest u nadležnosti potonjih, ostaje činjenica da su države članice pri izvršavanju te nadležnosti dužne poštovati obveze koje imaju na temelju prava Unije [10] ” i osobito na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a [11].

32. Kao treće, regionalni državni odvjetnik tvrdi da je, na temelju članka 51. Povelje, njezin članak 47., na koji se odnose prethodna pitanja, neprimjenjiv jer predmet glavnog postupka nije povezan s pravom Unije. Ta je neprimjenjivost još izraženija, u slučaju Republike Poljske, zbog Protokola (br. 30) o primjeni Povelje na Poljsku i Ujedinjenu Kraljevinu.

33. Sud je objasnio razliku u područjima primjene članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i članka 47. Povelje: „dok članak 47. Povelje pridonosi poštovanju prava na djelotvornu sudsku zaštitu svake osobe koja se *u određenom slučaju* poziva na pravo koje ima na temelju prava Unije, cilj članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a je osigurati da *sustav pravnih lijekova koji svaka država članica utvrđuje*, jamči djelotvornu sudsku zaštitu u područjima obuhvaćenima pravom Unije” [12].

[8] Poljska vlada povukla je na raspravi svoja pisana očitovanja, uključujući prigovor nedopuštenosti, te je podnijela potpuno nova očitovanja. U bitnome je tvrdila (i) da se zahtjev za zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud protivi tomu da o predmetu odlučuje novi sudac koji je imenovan sucem izvjestiteljem uz očitu povredu nacionalnih pravila o dodjeli predmetâ; i (ii) da se pravom Unije od drugostupanjskog suda zahtijeva da izuzme iz primjene nacionalne odredbe kojima ga se sprečava da ispita je li navedeni uvjet ispunjen u prvom stupnju.

[9] Presuda od 26. ožujka 2020., Miasto Łowicz i Prokurator Generalny (C-558/18 i C-563/18, EU:C:2020:234, u daljnjem tekstu: presuda Miasto Łowicz, t. 33. i 34. i navedena sudska praksa).

[10] Presuda od 18. travnja 2024., OT i dr. (C-634/22, EU:C:2024:340, t. 24. i navedena sudska praksa)

[11] Presuda Miasto Łowicz, t. 36. i navedena sudska praksa

[12] Presuda od 20. travnja 2021., Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, t. 52.). Vidjeti također mišljenje nezavisnog odvjetnika Rantosa u predmetu Krajowa Rada Sądownictwa (Daljnje obnašanje dužnosti suca) (C-718/21, EU:C:2023:150, t. 20. i bilješke 26. do 28.).

34. Smatram međutim da je točno da se čini da predmet glavnog postupka sam po sebi nije povezan s nekom odredbom prava Unije. Naime, u prilog svojoj tužbi protiv tuženika iz glavnog postupka (društvo C), tužitelj (društvo S) pozvao se samo na odredbu nacionalnog prava, a sud koji je uputio zahtjev nije pak dao nikakvu naznaku na temelju koje bi se moglo smatrati da je ta odredba na bilo koji način povezana s pravom Unije. Stoga se čini da na temelju članka 51. stavka 1. Povelje, njezin članak 47., kao takav, nije primjenjiv na predmet glavnog postupka.

35. Međutim, kao što to iz sudske prakse Suda [13] jasno proizlazi, u situaciji poput ove, unatoč činjenici da članak 47. Povelje kao takav nije primjenjiv na predmet glavnog postupka, on je i dalje relevantan za tumačenje članka 19. stavka 1. UEU-a. S obzirom na to, Sud je potvrdio da „budući da članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a nalaže svim državama članicama da uspostave pravne lijekove potrebne za osiguranje djelotvorne sudske zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije, osobito u smislu *članka 47. Povelje*, potonju odredbu *treba uzeti u obzir u svrhu tumačenja članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a*” (moje isticanje).

36. Kao četvrto, regionalni državni odvjetnik u bitnome tvrdi da prvo prethodno pitanje nije „stvarno” jer odgovor na to pitanje nije potreban kako bi sud koji je uputio zahtjev mogao odlučivati u glavnom predmetu.

37. Prema mojem mišljenju, dovoljno je istaknuti (i) da sud koji je uputio zahtjev navodi da vrsta predmetnih nepravilnosti sadržava opasnost od dovođenja u pitanje pretpostavke neovisnosti prvostupanjskog suda i (ii) da se odredbom nacionalnog prava [14] sprečava sud koji je uputio zahtjev da utvrdi posljedice tih nepravilnosti. Stoga sud koji je uputio zahtjev želi znati treba li tu odredbu izuzeti iz primjene na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a.

38. U skladu s ustaljenom sudskom praksom „pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti [15].”

39. Na temelju prethodnih razmatranja, uvjerena sam da Sud pitanja postavljena u ovom predmetu može smatrati „potrebnima” kako bi se sudu koji je uputio zahtjev omogućilo da „donese presudu” u predmetu o kojem odlučuje [16].

40. Kao peto, regionalni državni odvjetnik u bitnome tvrdi da, za razliku od članka 94. točke (a) Poslovnika Suda, sud koji je uputio zahtjev nije pružio nikakvo objašnjenje razloga izbora različitih odredbi prava Unije navedenih u prethodnim pitanjima.

41. U vezi s člankom 2. i člankom 6. stavkom 1. i stavkom 3. UEU-a, valja podsjetiti na to da sud koji je uputio zahtjev ne iznosi razloge zbog kojih od Suda traži tumačenje upravo tih odredbi. Međutim, smatram da iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da se prethodna pitanja u biti odnose na tumačenje zahtjeva za učinkovitom sudskom zaštitom pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. Što se tiče članka 2. UEU-a, člankom 19. UEU-a konkretizira

[13] Presuda od 22. veljače 2022., RS (Učinak odluka ustavnog suda) (C-430/21, EU:C:2022:99, u daljnjem tekstu: presuda u predmetu RS, t. 36. i 37.)

[14] Članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima

[15] Vidjeti presudu u predmetu Miasto Łowicz, t. 43. i navedenu sudsku praksu.

[16] *Ibidem*, točka 45. i navedena sudska praksa.

se vrijednost ondje navedene vladavine prava [17]. U tim okolnostima, odgovor na prethodna pitanja zahtijeva procjenu s obzirom na članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, kako se tumači s obzirom na članak 2. UEU-a i uzimajući u obzir članak 47. Povelje [18].

B. Meritum

1. Uvodne napomene

42. Prije no što prijeđem na prethodna pitanja, uvodno valja odgovoriti na nekoliko prigovora koje su istaknuli društvo C i regionalni državni odvjetnik.

43. Kao prvo, društvo C i regionalni državni odvjetnik osporavaju prikaz nacionalnog prava u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje, smatrajući da je nepotpun i pristran. Regionalni državni odvjetnik također ističe da nacionalno pravo ne sadržava pojam „očite povrede" odredbi koje se odnose na dodjelu predmetâ i izmjenu sastava suda, koncept koji je upotrijebio sud koji je uputio zahtjev, koja je u suprotnosti s pojmom „puke iznimke" (koja je slučajna, nesvjesna, nenamjerna ili počinjena pogreškom).

44. Prema mojem mišljenju, dovoljno je podsjetiti na ustaljenu sudsku praksu prema kojoj je „sud koji je uputio zahtjev jedini ovlašten utvrditi i ocijeniti činjenice u postupku koji je pred njim pokrenut te tumačiti i primijeniti nacionalno pravo" [19].

45. Stoga bi se Sud trebao osloniti na ocjenu suda koji je uputio zahtjev, prema kojoj bi preraspodjela predmeta drugom sucu izvjestitelju u prvom stupnju u načelu mogla dovesti do ukidanja presude donesene u prvom stupnju zbog očite povrede i/ili nepravilnosti u tom postupku, dok članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima predstavlja prepreku tom mogućem ukidanju.

46. S druge strane, društvo C i regionalni državni odvjetnik u bitnome tvrde da su odredbe koje se odnose na dodjelu predmetâ i izmjenu sastava suda pravila isključivo upravne i tehničke prirode, čiji je osnovni cilj osigurati pravednu raspodjelu radnog opterećenja i koja po svojoj naravi ne bi mogla biti kanal vanjskog utjecaja izvršne ili zakonodavne vlasti. Stoga takva pravila administrativne i tehničke prirode ne bi trebala ulaziti u područje primjene prava Unije.

47. U tom pogledu, Sud je već presudio da je „važno da su suci zaštićeni od intervencija ili vanjskih pritisaka koji bi mogli ugroziti njihovu neovisnost. Pravila koja se primjenjuju na status sudaca i na izvršavanje njihove dužnosti suca moraju osobito omogućiti isključenje […] i […] utjecaja koji mogu usmjeriti odluke dotičnih sudaca i time otkloniti dojam njihove neovisnosti ili nepristranosti, što može ugroziti povjerenje koje navedene osobe moraju imati u pravosuđe u demokratskom društvu i vladavini prava" [20].

[17] Vidjeti presudu u predmetu RS, t. 39. i navedenu sudsku praksu.

[18] Vidjeti presudu od 29. ožujka 2022., Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, t. 77. do 79.).

[19] Presuda od 8. lipnja 2016., Hünnebeck (C-479/14, EU:C:2016:412, t. 36.). Vidjeti i presudu od 6. prosinca 2018., Preindl (C-675/17, EU:C:2018:990, t. 24. i navedenu sudsku praksu).

[20] Presuda od 18. svibnja 2021., Asociația Forumul Judecătorilor din România i dr. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 i C-397/19, EU:C:2021:393, t. 197. i navedena sudska praksa)

48. Dvojbe koje je izrazio sud koji je uputio zahtjev tvrdnjom da postoji ozbiljna opasnost da je cilj povreda nacionalnih pravila o preraspodjeli predmetâ sudskim vijećima, među ostalim, taj da dotični suci zajednički omoguće jednomu sucu da zamijeni drugog u određenom predmetu ili u određenim vrstama predmeta, dovoljne su da se ta pitanja ne smatraju pitanjima isključivo administrativne i tehničke naravi, nego pitanjima koja treba ocijeniti s obzirom na zahtjeve koji proizlaze iz prava Unije u vezi s jamčenjem neovisnog i nepristranog suda koji je prethodno ustanovljen zakonom.

49. Kao treće, društvo C i regionalni državni odvjetnik u bitnome tvrde da se primjena odredbe nacionalnog prava kojom se predviđa nevaljanost postupka u slučaju kada je sastav suda protivan zakonu [21] može ograničiti samo na nepravilnosti koje se odnose na sastav cijelog suda, ali ne i na sastav posebnih sudskih vijeća.

50. Najprije valja istaknuti, kao što je to učinio Sud u presudi u predmetu Simpson i HG [22], da, „[p]rema ustaljenoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava [(u daljnjem tekstu: ESLJP)], uvođenje izraza ‚zakonom ustanovljeni' u članak 6. stavak 1. prvu rečenicu EKLJP-a [23] ima za cilj […] osigurati […] konkretno [da se njime osigurava] [poštovanje] načel[a] vladavine prava i da se on ne odnosi samo na pravnu osnovu samog postojanja suda, nego i na *sastav suda u svakom predmetu* kao i na bilo koju drugu odredbu nacionalnog prava nepoštovanje koje dovodi do nezakonitog sudjelovanja jednog ili više sudaca u razmatranju predmeta, što osobito uključuje odredbe o neovisnosti i nepristranosti članova odnosnog suda". Slijedom toga, pravila poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku koja se odnose na preraspodjelu predmeta sucu izvjestitelju očito su relevantna za provjeru poštovanja jamčenja zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda.

51. Stoga bi se, kao što je to poljska vlada istaknula na raspravi, nacionalnim odredbama o dodjeli predmetâ sucu i izmjeni sastava suda trebao *a fortiori* poštovati zahtjev jamčenja neovisnog i nepristranog suda koji proizlazi iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a kada je to dodatno otežano nacionalnim odredbama koje sprečavaju drugostupanjski sud da nadzire navodne nepravilnosti prilikom preraspodjele predmetâ u prvom stupnju.

2. Razmatranje obaju pitanja zajedno

52. Dvama postavljenim pitanjima, koja je uputno rješavati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u bitnome traži od Suda da ocijeni kumulativni učinak nepravilne primjene pravila o preraspodjeli predmeta sucu izvjestitelju i nepostojanja pravnog lijeka u tom pogledu, kao i usklađenost tog kumulativnog učinka s pravom Unije, osobito s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, tumačenim s obzirom na članak 2. UEU-a i uzimajući u obzir članak 47. Povelje.

53. Razmotrit ću prethodna pitanja tako da (a) ocijenim obuhvaćaju li se zahtjevom za jamčenje neovisnog i nepristranog suda prethodno ustanovljenog zakonom pravila o preraspodjeli predmetâ sucima; (b) ispitam je li u ovom predmetu primjenjiv zahtjev prava Unije prema kojem zakonom prethodno ustanovljen neovisni i nepristrani sud mora „osigurati učinkovitu pravnu zaštitu u područjima obuhvaćenima pravom Unije"; (c) raspravim kriterij koji treba primijeniti

[21] Primjerice članku 379. stavku 4. Zakonika o građanskom postupku

[22] Presuda od 26. ožujka 2020., Preispitivanje Simpson/Vijeće i HG/Komisija (C-542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, u daljnjem tekstu: presuda u predmetu Simpson i HG, t. 73. i navedena sudska praksa) (moje isticanje)

[23] Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisana u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP)

pri ispitivanju može li nepravilna preraspodjela predmetâ sucima ugroziti zahtjeve učinkovite sudske zaštite pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom te bi li ona trebala dovesti do poništaja prvostupanjskog postupka; i, naposljetku, d) ispitam utjecaj presude Suda u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca) [24] na ovaj predmet.

a) Zahtjev za jamčenje zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda odnosi se na pravila o preraspodjeli predmeta sucima

54. Za početak, važno je podsjetiti na postojeće međunarodne smjernice i sudsku praksu o jamčenju zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda u mjeri u kojoj se odnose na sustave preraspodjele predmeta. U tom pogledu, nacionalna pravila o imenovanju i izmjeni sastava suda već su ispitali, među ostalim, Venecijanska komisija [25] i ESLJP.

55. Venecijanska komisija u svojem izvješću od 16. ožujka 2010. [26] utvrđuje određene standarde koje bi države trebale ispunjavati. Među ostalim, preporučuje da preraspodjela predmetâ sucima bude uređena objektivnim i transparentnim kriterijima utvrđenima zakonom. Venecijanska komisija također naglašava da pojam zakonom ustanovljenog suda podrazumijeva nacionalna pravila kojima se jamči neovisnost i nepristranost suda kao cjeline, ali i pojedinačnih sudaca [27]. Prema mojem mišljenju, taj se zahtjev nužno odnosi ne samo na navedena pravila kao takva nego i na njihovu primjenu, koja se također mora provesti na objektivan i transparentan, odnosno nearbitraran, način.

56. Usto, iz sudske prakse ESLJP-a proizlazi da su sumnje stranke u postupku u pogledu neovisnosti i nepristranosti suca opravdane ako se nacionalnim pravom *ne* predviđaju *dovoljna postupovna jamstva za sprečavanje utjecaja na sud* [28].

57. Takav pravni okvir nije postojao u predmetu Miracle Europe Kft protiv Mađarske, u kojem je sudac koji je dodijelio predmete drugim sucima raspolagao širokom diskrecijskom ovlašću. U toj je presudi [29] ESLJP utvrdio da zbog diskrecijske preraspodjele predmeta dotični sud nije zakonom ustanovljen sud te je stoga presudio da postoji povreda prava na pošteno suđenje predviđenoga u članku 6. stavku 1. EKLJP-a. Tim se utvrđenjima ESLJP-a naglašava važnost preraspodjele predmeta sucima uz strogo poštovanje zakona te na objektivan i transparentan način [30].

58. Možemo se oslanjati i na postojeću sudsku praksu Suda.

[24] Presuda od 5. lipnja 2023. (C-204/21, EU:C:2023:442, u daljnjem tekstu: presuda u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca)).

[25] Venecijanska komisija, službeno „Europska komisija za demokraciju putem prava", savjetodavno je tijelo Vijeća Europe.

[26] Izvješće o neovisnosti pravosuđa, Prvi dio: Neovisnost sudaca, koje je Venecijanska komisija usvojila na svojem 82. plenarnom zasjedanju, Venecija, 12. – 13. ožujka 2010., t. 81. i 82., podtočka 16.

[27] *Ibidem*, t. 77. i 79.

[28] Vidjeti Sillen, J., *Pojam „unutarnje sudske neovisnosti" u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava* (*The concept of 'internal judicial independence' in the case law of the European Court of Human Rights*), European Constitutional Law Review, br. 15, 2019., str. 121., s brojnim upućivanjima na relevantnu sudsku praksu ESLJP-a.

[29] Presuda ESLJP-a od 12. siječnja 2016., Miracle Europe KFT protiv Mađarske, CE:ECHR:2016:0112JUD005777413 (u daljnjem tekstu: presuda u predmetu Miracle Europe, t. 58.)

[30] Kao što se to objašnjava u pravnoj teoriji, „nakon što se predmet dodijeli sucu […], on se načelno ne može dodijeliti drugom sucu ili drugom sudu […] bez njegova pristanka, osim ako je ta preraspodjela opravdana dobrim sudovanjem", odnosno „na primjer, kada su sudac ili vijeće u čijim je predmetima potrebno postupati brže no uobičajeno (primjerice u obiteljskim predmetima ili kaznenim postupcima) suočeni s nepredviđenim okolnostima koje bi mogle znatno produljiti trajanje postupka, na štetu interesa stranaka u sporu". Adam, S., *Dobro sudovanje iz perspektive prava EU-a: postizanje ravnoteže između stegovne odgovornosti i neovisnosti pravosuđa* (*Good administration of justice from an EU law perspective: striking balance between disciplinary liability and judicial independence*), u Adam, S., Derveaux, I., Grasso, I., i Vaz Ventura, F. (urednici), Vladavina prava i dobro sudovanje u digitalnoj eri (*The Rule of law and good administration of justice in the digital era*), Bruylant, 2024, str. 158.

59. Sud je u presudi u predmetu Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce)[31] konkretno odlučio o nacionalnim odredbama kojima se predsjedniku Stegovnog vijeća Sąda Najwyższeg (Vrhovni sud) daje *diskrecijska ovlast za određivanje* stegovnog suda mjesno nadležnog za odlučivanje u stegovnom predmetu koji se vodi protiv suca redovnih sudova, *a da pritom kriteriji potrebni za takvo određivanje nisu određeni u mjerodavnim propisima*.

60. Sud je u toj presudi presudio da se, „uslijed izostanka takvih kriterija takva ovlast može osobito upotrijebiti kako bi se određeni slučajevi usmjerili prema određenim sucima, izbjegavajući time njihovu dodjelu drugim sucima, ili pak izvršio pritisak na tako određene suce[32]."

61. Smatram da ta utvrđenja, kada se ocjenjuju s obzirom na načelo vladavine prava, postaju relevantna ne samo u slučaju kada pravom nije predviđen nijedan kriterij za preraspodjelu predmeta sudovima, nego i kada se, u nedostatku sudskog nadzora, unatoč pravnom postojanju takvih kriterija, oni uopće ne primjenjuju ili se ne primjenjuju objektivno i transparentno, budući da u takvim situacijama mogu nastati slični negativni učinci.

62. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da se zahtjevom jamčenja zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda na temelju članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, tumačenog s obzirom na načelo vladavine prava utvrđeno člankom 2. UEU-a, traži da, ako država članica utvrdi pravila o preraspodjeli predmetâ sudovima, ta pravila budu učinkovita i da se primjenjuju na objektivan i transparentan način.

b) Članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, u kojem se izričito zahtijeva osiguranje „učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije" u ovom je slučaju primjenjiv

63. Prema sudskoj praksi Suda, „[…] na državama članicama [je] da predvide sustav pravnih lijekova i postupaka koji u […] područjima [obuhvaćenima pravom Unije] osiguravaju poštovanje učinkovite pravne zaštite"[33]. To odražava izričit tekst drugog podstavka članka 19. stavka 1. UEU-a.

64. Prilikom uspostave takvog sustava države članice dužne su osigurati puni učinak načela učinkovite sudske zaštite, koje je opće načelo prava Unije. U tom je kontekstu Sud potvrdio da se „člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a konkretizira vrijednost vladavine prava navedena u članku 2. UEU-a te se u tom pogledu njime obvezuje države članice da predvide sustav pravnih lijekova i postupaka kojim se osobama osigurava poštovanje njihova prava na djelotvornu sudsku zaštitu u svim područjima obuhvaćenima pravom Unije s obzirom na to da je načelo djelotvorne pravne zaštite na koje se upućuje u članku 19. stavku 1. drugom podstavku UEU-a opće načelo prava Unije koje je sada utvrđeno u članku 47. Povelje"[34].

65. Iz moje prethodne analize (točke 54. do 62. ovog mišljenja), iz samog teksta Ugovora o Europskoj uniji i sudske prakse Suda (točke 63. i 64. ovog mišljenja) proizlazi da su, u situaciji u kojoj su neovisnost i nepristranost suda, prema zahtjevima iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, dovedene u pitanje zbog nepravilne preraspodjele predmeta sucu, postojanje

[31] Presuda od 15. srpnja 2021., Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce) (C-791/19, EU:C:2021:596; u daljnjem tekstu: presuda u predmetu Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce) , t. 172.)

[32] *Ibidem*, t. 173.

[33] Presuda od 27. veljače 2018., Associação Sindical dos Juízes Portugueses. (C-64/16, EU:C:2018:117, t. 34)

[34] Presuda u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca) (t. 269. i t. 286.)

prava na djelotvoran pravni lijek i nadležnost suda da osigura poštovanje takvog prava nadzora kako bi se preispitala takva navodna nepravilnost ključni za osiguravanje učinkovite primjene zahtjeva jamčenja zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda.

66. Čini se da se u ovom predmetu odredbom nacionalnog prava [35] predviđa potpuno isključenje pravila o preraspodjeli predmeta iz svakog sudskog nadzora u okviru žalbe. Stoga je potrebno ocijeniti je li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, tumačen s obzirom na članak 2. UEU-a u dijelu u kojem se njime utvrđuje načelo vladavine prava i uzimajući u obzir članak 47. Povelje tako da odražava pravo na djelotvoran pravni lijek kao opće načelo prava Unije, protivan primjeni takve nacionalne odredbe kada je riječ o nepravilnoj preraspodjeli predmetâ, zbog toga što nije u skladu s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a.

67. Naime, čini se da je takvom zabranom nacionalni zakonodavac u apsolutnom smislu odlučio da nijedna nepravilnost u vezi s preraspodjelom predmetâ u prvom stupnju ne može biti predmet nadzora po žalbi, iako se, kao što to tvrdi sud koji je uputio zahtjev u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, ne može nužno isključiti da predmetne nepravilnosti predstavljaju rizik nastanka znatne štete neovisnosti ili nepristranosti sastava suda. Uzimajući u obzir ulogu koja je nacionalnim sudovima dodijeljena u sklopu pravnog poretka Europske unije, a osobito jamčenja vladavine prava, te sudove u svakom trenutku treba smatrati neovisnima i nepristranima. To nužno znači da, u slučaju da je pred drugostupanjskim nacionalnim sudom pokrenut postupak na temelju postojanja dovoljnih razloga za vjerovanje da je ta percepcija u odnosu na prvostupanjski sud dovedena u pitanje (što se *prima facie* čini da jest slučaj u glavnom postupku), stranka koja traži takvo preispitivanje mora raspolagati djelotvornim pravnim lijekom.

68. Stoga bi, prema mojem mišljenju, apsolutna zabrana pravnih lijekova u takvoj situaciji bila protivna članku 19. stavku 1. drugom podstavku UEU-a, prema kojem države članice putem svojih nacionalnih sudova uspostavljaju „pravne lijekove dostatne za osiguranje učinkovite pravne zaštite u područjima obuhvaćenima pravom [EU-a]”. Doista, sama činjenica da nacionalni sud *može* biti pozvan na tumačenje i primjenu prava Unije dovoljna je da izazove primjenu te odredbe [36].

69. U ovom je predmetu sud koji je uputio zahtjev utvrdio da ne postoji samo očita povreda pravila o preraspodjeli predmetâ sudovima, nego i da je ona otežana zabranom pravnog lijeka. Kumulativni učinak tih dvaju elemenata takav je da bi kod pojedinaca mogao izazvati opravdane dvojbe u pogledu otpornosti prvostupanjskog suda na unutarnje ili vanjske utjecaje i u pogledu njegove neutralnosti u odnosu na suprotstavljene interese. Kao što je to istaknuo sud koji je uputio zahtjev, takve dvojbe mogu dovesti do izostanka dojma o neovisnosti ili nepristranosti sastava suda, što pak može ugroziti povjerenje koje bi navedeni pojedinci trebali imati u demokratsko društvo temeljeno na vladavini prava [37].

70. Osim toga, takvim se potpunim isključenjem pravila o preraspodjeli predmeta iz bilo kakvog preispitivanja u okviru žalbe niječe bit načela prema kojem nije dovoljno da pravda bude zadovoljena, već se to mora i vidjeti.

[35] Članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima.

[36] Vidjeti Prechal, S., „Članak 19. UEU-a i nacionalni sudovi: Nova uloga načela djelotvorne sudske zaštite?”, u Bonelli, M., Eliantonio, M. i Gentile, G. (izd.), Članak 47. Povelje i djelotvorna sudska zaštita, Svezak 1: Perspektiva Suda, Oxford, 2022., str. 23.

[37] Vidjeti po analogiji presudu u predmetu Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce), t. 112.

c) Test nepravilnosti u preraspodjeli predmetâ sucima, koje su takve da mogu ugroziti zahtjeve učinkovite sudske zaštite pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom

71. Iz sudske prakse Suda može se zaključiti da svaka nepravilnost ne dovodi nužno do toga da drugostupanjski sud proglasi nevaljanim postupak pred prvostupanjskim sudom, a nepravilnosti koje nemaju bitne posljedice na postojanje djelotvornog pravnog lijeka mogu proći bez sankcioniranja proglašenjem nevaljanosti [38].

72. Naime, svaka nepravilnost do koje je došlo u sklopu dodjele predmeta sastavu suda ili njegove preraspodjele drugom sastavu ne dovodi *ipso facto* do povrede članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a i stoga mora biti predmetom sudskog nadzora u okviru žalbe.

73. Na primjer, kao što je to Komisija naglasila na raspravi, nepravilno sastavljanje tablice sudaca zamjenika ili redoslijeda imena koja se u njoj nalaze (na primjer, ne po abecednom redu, već na temelju datuma rođenja) učinilo bi se *prima facie* sporednim. Naime, takve nepravilnosti u načelu ne mogu ugroziti funkcioniranje nacionalnog pravosudnog sustava, kao ni jamstva neovisnosti i nepristranosti u smislu članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a. Svrhom tog članka obuhvaćena su samo pitanja određene ozbiljnosti i/ili sustavne prirode, za koja nije vjerojatno da će nacionalni pravni sustav nuditi odgovarajući pravni lijek [39].

74. U tom pogledu, može se naglasiti da se sudska praksa ESLJP-a bavi pitanjem težine nepravilnosti koje mogu predstavljati povredu prava na „zakonski ustanovljen sud” na temelju „testa prelaska praga” [40]. ESLJP u presudi u predmetu Miracle Europe upućuje na „očitu povredu” primjenjivog nacionalnog prava. Kao što je prethodno navedeno, načelo učinkovite sudske zaštite prava pojedinaca na temelju prava Unije, na koje se upućuje člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, i, prema tome, zahtjevom jamčenja neovisnosti i nepristranosti sudova opće je načelo prava Unije koje proizlazi iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, koje je potvrđeno člankom 47. Povelje [41]. Nadalje, valja podsjetiti na to da je cilj članka 52. stavka 3. Povelje osiguranje potrebne usklađenosti između prava sadržanih u Povelji i odgovarajućih prava zajamčenih EKLJP-om, bez štetnog učinka na autonomiju prava Unije i Suda Europske unije. Stoga za potrebe tumačenja Povelje kao minimalnu razinu zaštite valja uzeti u obzir odgovarajuća prava iz EKLJP-a [42]. Ta je dosljednost u tumačenju od ključne važnosti za razumijevanje onoga što predstavlja povredu zahtjevâ učinkovite sudske zaštite pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom.

75. Stoga bi, prema mojem mišljenju, test trebao biti strog i samo bi navodi o očitim povredama primjenjivih nacionalnih odredbi o preraspodjeli predmetâ sudovima trebali dovoditi do primjene prava na sudski nadzor u okviru žalbenog postupka, u skladu s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, tumačenog uzimajući u obzir članak 2. UEU-a i članak 47. Povelje, ako takve povrede mogu izazvati dvojbe u vezi s neovisnošću i nepristranošću suda države članice.

[38] Vidjeti po analogiji presudu u predmetu Simpson i HG, t. 75. do t. 80.

[39] Vidjeti mišljenje nezavisnog odvjetnika Michala Bobeka u spojenim predmetima Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr. (C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:403, t. 143. i sljedeće). Vidjeti također mišljenje nezavisnog odvjetnika Evgenija Tancheva u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost redovnih sudova) (C-192/18, EU:C:2019:529, t. 115.) i u spojenim predmetima Miasto Łowicz i Prokuratur Generalny (C-558/18 i C-563/18, EU:C:2019:775, t. 125.); vidjeti također mišljenje nezavisnog odvjetnika Athanasiosa Rantosa koje navodim u bilješci 12 ovog mišljenja.

[40] Vidjeti presudu ESLJP-a od 1. prosinca 2020., Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, t. 235. do 290.

[41] Presuda u predmetu Komisija/Poljska (Sustav stegovnih mjera za suce), t. 52.

[42] Presuda od 6. listopada 2020., La Quadrature du Net i dr. (C-511/18, C-512/18 i C-520/18, EU:C:2020:791, t. 124. i navedena sudska praksa)

76. O takvim navodima treba odlučiti sud koji je uputio zahtjev uzimajući u obzir sljedeća razmatranja. Prema mojem mišljenju, iz presude u predmetu Simpson i HG može se zaključiti da, kada su priroda i težina nepravilnosti znatne, stječe se dojam da su druge institucije zloupotrijebile svoju diskrecijsku ovlast ugrožavajući integritet ishoda koji pokreće predmetni postupak, dovodeći tako do opravdane dvojbe stranaka i pojedinaca u pogledu neovisnosti suca izvjestitelja ili suda.

77. Stoga je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi prirodu i težinu nepravilnosti, jesu li se preraspodjelom predmeta prvostupanjskom sudu poštovali primjenjivo nacionalno pravo i zahtjev jamčenja učinkovite sudske zaštite pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom, u skladu s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, koji se tumači s obzirom na članak 2. UEU-a i uzimajući u obzir članak 47. Povelje. Sud koji je uputio zahtjev mora provesti ocjenjivanje uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti. Sud bi trebao ne samo nadzirati usklađenost izmjene sastava suda s nacionalnim pravom nego i ispitati, među ostalim, okolnosti u kojima je do te izmjene došlo, kao i pitanje je li se ta promjena temeljila na proizvoljnim razmatranjima.

78. U okviru takve ocjene sud koji je uputio zahtjev treba imati na umu da se, kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, „zahtjev neovisnosti sudova, koji proizlazi iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a, sastoji od dvaju aspekata. Prvi aspekt, vanjske prirode […] [i] drugi aspekt, unutarnje prirode, dotiče pojam nepristranosti te ima za cilj osiguravanje jednakog odmaka od stranaka u postupku i njihovih odgovarajućih interesa u pogledu predmeta postupka. Potonji aspekt *zahtijeva poštovanje objektivnosti i nepostojanje bilo kakvog interesa u rješavanju spora osim stroge primjene pravnog pravila*[43]”.

79. Ta su dva aspekta, vanjski i unutarnji, prema mojem mišljenju, dio testa potrebnog za utvrđivanje je li posebna situacija u kojoj je predmet preraspodijeljen sucu izvjestitelju u prvom stupnju takve prirode i težine da predstavlja stvarnu opasnost da bi (a) *druge osobe ili upravna tijela unutar same sudbene vlasti* mogli *izvršavati neopravdanu diskrecijsku ovlast kojom se narušava integritet ishoda preraspodjele predmetâ sucima* i b) rezultat takve preraspodjele mogao dovesti u pitanje objektivnost i izostanak bilo kakvog „interesa za ishod postupka” i tako kod pojedinaca izazvati opravdanu dvojbu u neovisnost i nepristranost jednog ili više sudaca.

80. Iz toga slijedi da je na sudu koji je uputio zahtjev da odluči, s obzirom na sve relevantne okolnosti, je li nepravilna primjena nacionalnih pravila o preraspodjeli predmetâ sudovima glavnog postupka takva da (a) može predstavljati povredu obveze jamčenja zakonom prethodno ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda, kojom se zahtijeva da se (b) prvostupanjski postupak proglasi nevaljanim kako bi se osigurala učinkovita sudska zaštita u područjima obuhvaćenima pravom Unije.

d) Utjecaj presude Suda u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca)

81. Dana 5. lipnja 2023., nakon podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku u ovom predmetu, Sud je imao priliku presuditi da je člankom 55. stavkom 4. Zakona o redovnim sudovima (upravo ona odredba koja je predmet glavnog postupka) povrijeđen članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje.

[43] Presuda u predmetu RS, t. 41.; moje isticanje

82. Konkretno, u presudi u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca)[44], Sud je utvrdio da je do te povrede došlo zbog činjenice da su člankom 55. stavkom 4. Zakona o redovnim sudovima propisane zabrane, koje se mogu primijeniti općenitije, neovisno o eventualnim prigovorima osobe koji se temelje na tome da su nacionalne odredbe koje se posebice odnose na dodjelu predmetâ ili određivanje ili izmjenu sastava suda ili primjena takvih odredbi protivni zahtjevima prava Unije koji su svojstveni pravu na zakonom prethodno ustanovljen neovisan i nepristran sud.

83. Slijedom toga, nakon te presude, kojom je utvrđeno da članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima nije u skladu s člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a u vezi s člankom 47. Povelje, poljski nacionalni sudovi moraju izuzeti iz primjene[45] članak 55. stavak 4. dok ga poljski zakonodavac ne stavi izvan snage u skladu s člankom 260. stavkom 1. UFEU-a[46] i načelom lojalne suradnje (članak 4. stavak 3. UEU-a). Kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, taj zahtjev proizlazi iz načela nadređenosti prava Unije kojim se „nalaže nacionalnom sucu […] da […] treba po službenoj dužnosti izuzeti iz primjene svaki nacionalni propis ili praksu […] koji su protivni izravno primjenjivoj odredbi prava Unije”[47]. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a ima takav učinak[48].

84. Iz navedenoga proizlazi da poljski sudovi (nakon presude u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatnost sudaca)) sada moraju izuzeti iz primjene članak 55. stavak 4. Zakona o redovnim sudovima i da stoga, u ovom slučaju, mogu primijeniti članak 379. stavak 4. Zakona o parničnom postupku i/ili bilo koju drugu primjenjivu nacionalnu odredbu kako bi utvrdili je li predmet u prvom stupnju pravilno preraspoređen sucu izvjestitelju, odnosno u skladu s primjenjivim nacionalnim odredbama i zahtjevima za zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom, čime se osigurava učinkovita sudska zaštita utvrđena člankom 19. stavkom 1. drugim podstavkom UEU-a, tumačenim s obzirom na članak 2. UEU-a i uzimanjem u obzir članka 47. Povelje.

V. Zaključak

85. Predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je postavio Sąd Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi) odgovori na sljedeći način:

„Članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, tumačen s obzirom na članak 2. UEU-a i uzimajući u obzir članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima

treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna odredba koja sadržava apsolutnu zabranu pravnog lijeka u slučaju povrede nacionalnih pravila o preraspodjeli predmetâ sucima kada takva povreda predstavlja stvarnu opasnost da bi (a) druge osobe ili upravna tijela unutar sudbene vlasti mogli izvršavati neopravdanu diskrecijsku ovlast kojom se narušava integritet ishoda preraspodjele predmetâ sucima i kada bi (b) rezultat takve preraspodjele mogao dovesti u pitanje

[44] Točke 226. i 227.

[45] Vidjeti također presudu od 13. srpnja 2023., YP i drugi (Ukidanje imuniteta i suspenzija suca) (C-615/20 i C-671/20, EU:C:2023:562, t. 61. do 64. i navedenu sudsku praksu). Vidjeti, također, presudu u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatni život sudaca), t. 271.

[46] Na raspravi se pokazalo da od 7. ožujka 2024. ta odredba još nije stavljena izvan snage.

[47] Presuda u predmetu Komisija/Poljska (Neovisnost i privatni život sudaca), t. 228. i navedena sudska praksa

[48] *Ibidem*, točka 78. i navedena sudska praksa.

objektivnost i nepostojanje bilo kakvog interesa za ishod postupka osim isključivo primjene vladavine prava i tako kod pojedinaca izazvati opravdanu dvojbu u neovisnost i nepristranost jednog ili više sudaca.

Na sudu koji je uputio zahtjev je da izuzme iz primjene takvu odredbu nacionalnog prava i da primijeni članak 379. stavak 4. Zakona o parničnom postupku i/ili bilo koju drugu primjenjivu nacionalnu odredbu kako bi, s obzirom na sve relevantne okolnosti, ispitao je li nepravilna primjena nacionalnih pravila o preraspodjeli predmetâ sucima takve prirode i težine da predstavlja povredu zahtjeva za zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom te da opravda proglašenje nevaljanosti prvostupanjskog postupka radi osiguranja učinkovite sudske zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije.”